

შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოება, საქართველოს თანამედროვე გეოპოლიტიკურ პონტაქსტში

გელა გიორგაძე

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი,
ასისტენტ-პროფესორი
ელ-ფოსტა: gela.giorgadze@ciu.edu.ge
ORCID: 0000-0003-0094-555X

მირანდა მიქაძე

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი,
ასისტენტ-პროფესორი
ელ-ფოსტა: miranda.mikadze@ciu.edu.ge
ORCID: 000-0003-0540-1615

თინათინ ჯავახიშვილი

პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო საგანმანათლებლო
პროგრამის დოქტორანტი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
ელ-ფოსტა: tinatin.javakhishvili@ciu.edu.ge
ORCID: 0009-0006-7658-9052

„We are thus located in this region, in a triple complex, where the influences from Central Europe; from the South, from the Balkans; from the East, from the Russian and Asian steppes intersect“

Gheorghe I. Brătianu

აბსტრაქტი: შავი ზღვა გარკვეულწილად წარმოადგენს ბუნებრივ ხიდს, რომელიც ევროპას ცენტრალურ აზიასთან და ახლო აღმოსავლეთთან აკავშირებს. უსაფრთხოების თვალსაზრისით, შავ ზღვას ყოველთვის გააჩნდა სტრატეგიული მნიშვნელობა, ვინაიდან წარმოადგენდა მნიშვნელოვან გეოპოლიტიკურ და ეკონომიკურ გზაჯვარედინს.

ათწლეულების განმავლობაში, შავი ზღვის რეგიონმა უმნიშვნელოვანესი დატვირთვა შეიძინა, განსაკუთრებით კი მას შემდეგ, რაც 2014 წელს რუსეთის ფედერაციამ, უკრაინის ტერიტორიის, ყირიმის ნახევარკუნძულის ოკუპაცია განახორციელა, ხოლო 2022 წელს უკრაინაში სრულმასშტაბიანი სამხედრო კამპანია წამოიწყო, რომელიც რუსული მხრიდან სპეციალურ სამხედრო ოპერაციად იქნა მოხსენიებული.

სტატია მიზნად ისახავს, შავი ზღვის რეგიონში, უსაფრთხოების მექანიზმების ეფექტურობის გაანალიზებას, შესაბამისად გამოყენებულ იქნა „სეკურიტიზაციის“ და „ძალთა ბალანსის“ თეორიები, ხოლო კვლევის ინსტრუმენტად გამოყენებულ იქნა სამაგიდო კვლევისა და ანალიზის მეთოდები. გაანალიზებულია რელევანტური ქართული და უცხოენოვანი სამეცნიერო ლიტერატურა, ასევე, შავი ზღვის უსაფრთხოების პოლიტიკასთან დაკავშირებული დოკუმენტები, რომლის საფუძველზეც შემუშავდა ორი საკვლევი კითხვა:

რა ფაქტორები განსაზღვრავენ შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოებას ?

რა განაპირობებს საქართველოს უსაფრთხოების პოლიტიკის დეტერმინანტებს, შავი ზღვის უსაფრთხოების კონტექსტში ?

კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ შავი ზღვის საკითხი ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში აქტუალურია, შესაბამისად რეგიონში მიმდინარე მოვლენებს აქტიურად ეთმობა ყურადღება. ზემოაღნიშნულთან ერთად მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ რეგიონს ენიჭება გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა. კვლევის შედეგად იკვეთება, რომ რაც უფრო აქტუალურია საერთაშორისო ინტერესი შავი ზღვის მიმართ, მით უფრო მნიშვნელოვანი ხდება შავ ზღვაში მიმდინარე მოვლენები, საქართველოს უსაფრთხოებისთვის.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, შავი ზღვა, უსაფრთხოების პოლიტიკა, გამოწვევები.

* * *

შესავალი: ცივი ომის დასრულების შემდეგ, შავი ზღვის რეგიონმა აქტიურად მიიქცია ყურადღება. რეგიონში ძალთა ბალანსის ცვლამ და ახალი კონფლიქტების წარმოქმნამ, ვითარება რადიკალურად შეცვალა. თანამედროვე მსოფლიოში აქტორთა შორის ურთიერთდამოკიდებულება მკვეთრად გაზრდილია, შესაბამისად გლობალურ დონეზე სტაბილურობის შენარჩუნებას უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭება. მიუხედავად საერთაშორისო დონეზე ურთიერთდამოკიდებულების ზრდისა, რაც გლობალიზაციის პროცესიდან მომდინარეობს, მონაწილე აქტორთა შორის, შეინიშნება საერთო ინტერესების მიმართ შეუთანხმებლობა. ფაქტია, რომ რეგიონში მოქმედ აქტორებს, ესაჭიროებათ საერთო შეხების წერტილის პოვნა, რომელიც დაეფუძნება კონსტრუქციული დიალოგის რეჟიმს. ცივი ომის პერიოდის შემდგომ, საერთაშორისო არენაზე განვითარებული მოვლენებიდან გამომდინარე, დასავლეთსა და რუსეთის ფედერაციას შორის დაპირისპირების ერთ-ერთ არეალს, შავი ზღვის რეგიონი წარმოადგენს, რომელიც ძალაუფლებისთვის ბრძოლის თეატრად გვევლინება.

2014 წლამდე, რუსეთის ფედერაციის მიერ წარმოებული აგრესიული პოლიტიკა გაჯერებული იყო, როგორც უშუალო სამხედრო კამპანიებით, ასევე საინფორმაციო სივრცეში წარმოებული კიბერ თავდასხმებით და ენერგო – ეკონომიკური მიმართულებით ექსპანსიური მიდგომებით. მიუხედავად იმისა, რომ შავი ზღვის რეგიონზე სამხედრო უპირატესობის მოპოვებით, რეგიონის სტაბილურობა გაცილებით მონყვალადი ხდება, უსაფრთხოების კუთხით არსებული გამოწვევები ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ყურადღების ცენტრში არ მოქცეულა.

2022 წლის მადრიდის სამიტი, შესაძლებელია გარკვეულწილად მიჩნეულ იქნეს შავი ზღვის რეგიონის, ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის მხრიდან, საფრთხის აღქმის ამთვლელ წერტილად, შესაბამისად სტრატეგიული კონცეფციის ფარგლებში, შავი ზღვის რეგიონთან მიმართებით ჩნდება ჩანაწერი, რომელიც მის სტრატეგიულ მნიშვნელობას უსვამს ხაზს. შესაბამისია რუსული მხარის პოზიცია, რომელიც რეგიონში დასავლეთის ზეგავლენის ზრდას, ასევე საფრთხედ აღიქვამს.

XXI საუკუნეში, გლობალური კონკურენციის პირობებში, მსოფლიო ახალი გამოწვევების წინაშე დგას. ცივი ომის დასრულების შემდგომ, მსოფლიო მასშტაბით მშვიდობის შენარჩუნება, კვლავ აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს. არსებულ ვითარებაში, თანამედროვე საერთაშორისო გამოწვევების ფონზე, უსაფრთხოების საკითხი, განსხვავებულ მიდგომებს მოითხოვს. უკრაინაში განვითარებულმა მოვლენებმა ნათლად დაგვანახა, რომ ძლიერი სახელმწიფოები ილწვიან სისტემაში არსებულ ძალთა ბალანსის შესანარჩუნებლად. ფაქტია, რომ რუსეთის ფედერაციის ფართომასშტაბიანმა სამხედრო კამპანიამ, არა მხოლოდ შეცვალა შავი ზღვის რეგიონში უსაფრთხოების გარემო, არამედ აუცილებელი გახდა ევროატლანტიკური უსაფრთხოების არქიტექტურის გადახედვა.

კვლევის თეორიული საფუძვლები:

ნაშრომში გამოყენებულია შემდეგი თეორიული საფუძვლები: „ძალთა ბალანსის თეორია“ – რეალიზმის სკოლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კონცეფციაა, რომელიც მთავარ საყრდენს საერთაშორისო ურთიერთობების ანარქიული სისტემიდან იღებს, ამიტომაც თვითგადარჩენის პრინციპების საფუძველზე სახელმწიფოები საკუთარი უსაფრთხოებისა და დამოუკიდებლობისთვის იბრძვიან. ზემოაღნიშნულ პრინციპებზე დაყრდნობით, სახელმწიფოები სხვა სახელმწიფოებთან ერთად, ცდილობენ საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე მოქმედებას (Walt, 1985).

„სეკურიტიზაციის თეორია/კოპენჰაგენის სკოლა“ – განიხილავს, თუ რამდენად ფართოა საფრთხეების იდენტიფიკაციის ფაქტორი უსაფრთხოების სექტორში და წარმოადგენს ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, რომელთაც შეუძლიათ სრულად შეცვალონ სამყაროს გეოეკონომიკური ლანდშაფტი (Buzan, 1998).

„სოლ კოენის გეოპოლიტიკური თეორია“ – მსოფლიოს ყოფს ერთიან გეოპოლიტიკურ იერარქიულ სისტემად, რომლის შემადგენელ ელემენტებსაც, როგორც სუბიექტური, ასევე ობიექტური ფაქტორები წარმოადგენენ, როგორებიცაა: რეგიონები, არეალი, შიდა ეროვნული აქტორები, სახელმწიფოები და ა.შ. მსოფლიო პოლიტიკური სივრცე გეოგრაფია დაყო ორ ძირითად გეოსტრატეგიულ არეალად: საზღვაო და სახმელეთო, რომლებშიც სხვადასხვა აქტორები ერთიანდებიან (Cohen, 2003).

გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით შავი ზღვის რეგიონი „უსაფრთხოების კომპლექსს“ წარმოადგენს, რომელიც ინტერესთა კვეთაშია როგორც რეგიონულ, ასევე საერთაშორისო სახელმწიფოებთან, რომელსაც ემატება საერთაშორისო ორგანიზაციები (Kayser & Navy, 2021).

გეოპოლიტიკური მდგომარეობის ცვალებადობა თითქმის ყველა სფეროში აისახა თუმცა, თანამედროვე გეოპოლიტიკური პროცესები, არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, რადიკალური ცვლილებების აუცილებლობაზე მეტყველებენ (Doroshko & Iuliia, 2021). სტატიის ფარგლებში დასახული მიზნების მისაღწევად, მნიშვნელოვანია საზღვაო არეალისა და მასში შემავალი შავი ზღვის რეგიონის წარმოჩენა.

შავი ზღვის რეგიონთან მიმართებით საკითხი აქტუალობას არ კარგავს, შესაბამისად გეოპოლიტიკური თეორიებიც ყურადღებას რეგიონის მიმართ ამახვილებენ. სპაიკმენისა და კენანის ნაშრომებში, რეგიონს განსაკუთრებული სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება და ასახავს ე.წ. ციხე-სიმაგრის მნიშვნელობას, რომლის ფარგლებშიც, საზღვაო და სახმელეთო მიმართულებების ჩაკეტვა მოიაზრება (მაისაია, 2003).

შავი ზღვის რეგიონში არსებული კონფლიქტები, დიდ გავლენას ახდენს საერთაშორისო უსაფრთხოების არქიტექტურაზე. საქართველო რეგიონში, გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, ხელსაყრელ სატრანსპორტო კვანძს წარმოადგენს. ბაქო-სუფსისა და ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენების მშენებლობამ, რომელიც დასავლეთ ევროპასა და აღმოსავლეთ აზიას აკავშირებს, საქართველოსადმი ინტერესი კიდევ უფრო გაზარდა. წლების განმავლობაში რეგიონი, ევროპისკენ ენერგორესურსის გადაადგილების სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან არეალს წარმოადგენდა, რამაც ცხადია რეგიონული და გლობალური ძალების ინტერესთა კვეთა გამოიწვია.

ინგლისელი გეოპოლიტიკოსის ჰელფორდ ჯონ მაკინდერის მოსაზრებით, მსოფლიოს ცენტრს ევრაზიის კონტინენტი წარმოადგენს, რომლის ცენტრშიც მდებარეობს კავკასია და სწორედ ამიტომ, კავკასია აღიქმება „მსოფლიოს გულად“ (Heartland), რომლის დამორჩილების შემთხვევაშიც, მსოფლიოზე კონტროლის დამყარება ხდება შესაძლებელი. 1919 წელს მაკინდერი წიგნში „დემოკრატიული იდეალები და რეალობა“ აღნიშნავდა: „ის ვინც აკონტროლებს აღმოსავლეთ ევროპას, ბატონობს მსოფლიოს გულზე, ხოლო ის ვინც ბატონობს მსოფლიოს გულზე, ბატონობს მსოფლიო კუნძულზე, აქედან გამომდინარე ის ვინც ბატონობს მსოფლიო კუნძულზე, ბატონობს მსოფლიოზე“ (Mackinder, 1962). აქვე აღსანიშნავია, რომ ნიკოლას სპიკმენის თეორიის თანახმად, „მსოფლიოს გულის“ ნეიტრალიზაციის ერთადერთი საშუალება გახლდათ მის გარშემო არსებული რკალის ე.წ. შიდა ნახევარმთვარის, ანუ რიმლანდის (დასავლეთ ევროპა, ახლო აღმოსავლეთი, სამხრეთი და სამხრეთ – აღმოსავლეთი აზია) კონტროლი, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და დასავლეთის სხვა ქვეყნების მიერ, რაც თავის მხრივ, უზრუნველყოფდა საბჭოთა, ანუ კომუნისტური საფრთხის ექსპანსიის შეჩერებას (შეკავების პოლიტიკა), (სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონი – ცნობარი, 2004).

შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოება გლობალურ პოლიტიკაში

უძველესი დროიდან რეგიონი გამოირჩეოდა მუდმივი არასტაბილურობით, რომელიც ეფუძნებოდა მრავალფეროვან გამოწვევებს და რომლებიც მომდინარეობდნენ განსხვავებული ეთნიკური, იდეოლოგიური, რელიგიური, კომერციული და სხვა ინტერესების გადაკვეთიდან. რეგიონის

არასტაბილურობა, „მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ყველაზე დიდი შეიარაღებული კონფლიქტის“ ფონზე, გაცილებით აქცენტირებულად წარმოგვიდგება (დუმიტრესკუ, 2023).

თანამედროვე მსოფლიოში, შავი ზღვის რეგიონი, ისე როგორც არასდროს, გახდა მსხვილი გეოპოლიტიკური ინტერესების გადაკვეთის წერტილი, ვინაიდან ის ერთდროულად წარმოადგენს, როგორც განვითარების მნიშვნელოვან კონფიგურაციას, ასევე საფრთხის ქვეშ აყენებს შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოების არქიტექტურას. რუსეთის ფედერაციის მიერ ყირიმის ნახევარკუნძულის ანექსიამ, ცალსახად შეცვალა ძალთა ბალანსი, რომლის ფარგლებშიც უპირატესობა რუსეთის ფედერაციის მხარესაა.

აღსანიშნავია, რომ რუსეთის ფედერაციის მხრიდან შავი ზღვის რეგიონში ჰეგემონიის მოპოვების მცდელობა, აფხაზეთის ოკუპაციის პერიოდიდან იწყება, რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელი გახდა შავი ზღვის მონაკვეთის მისაკუთრება. შავი ზღვის რეგიონის განსაკუთრებული გეოპოლიტიკური მდებარეობის გამო, ის ყოველთვის იყო და იქნება საერთაშორისო ასპარეზზე დავის და განხილვის საკითხი.

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსისთვის, შავი ზღვის რეგიონს განსაკუთრებული სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება, ვინაიდან ერთი მხრივ წარმოადგენს მშვიდობისა და სტაბილურობის გარანტს და მეორე მხრივ იძლევა რუსეთის ფედერაციის მხრიდან წარმოებული აგრესიული პოლიტიკის მოგერიების შესაძლებლობას.

შავი ზღვის რეგიონთან მიმართებით არსებულ პოლიტიკურ თუ ეკონომიკურ დღის წესრიგზე, საკმაო გავლენას ახდენენ რუსეთის ფედერაციისა და თურქეთის რესპუბლიკის ამბიციები. აქტორები ცდილობენ რეგიონში პირველობის მოპოვებას, ხოლო ისტორიას ზემოაღნიშნულ აქტორებს შორის არაერთი დაძაბული ვითარება ახსოვს. გეოპოლიტიკური ცვლილებების ფონზე, რუსეთის ფედერაციის მიერ წარმოებული პოლიტიკა, გარკვეულწილად მცდელობაა, ერთი მხრივ შეინარჩუნოს გავლენა მეზობელ სახელმწიფოებზე და მეორე მხრივ არ დაუშვას შავის ზღვის რეგიონში, გარე ძალების აქტიურობა. შავი ზღვის ფლოტი, საკმაოდ მაღალი დონის საფრთხის მატარებელია ეროვნული უსაფრთხოებისთვის, შესაბამისად თავდაცვითი სისტემების გაძლიერება, მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს.

საქართველოს როლი შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოების კონტექსტში

მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენების ფონზე, აღსანიშნავია, რომ ტექნოლოგიური განვითარებისა და გლობალიზაციის პარალელურად, შეიცვალა უსაფრთხოების არქიტექტურა, რომელიც თავის არსში გულისხმობს სახელმწიფოთა ურთიერთთანამშრომლობით უზრუნველყოფილ უსაფრთხოებას. უსაფრთხოება მრავალგანზომილებიანია და მოიცავს სამხედრო, ენერგეტიკულ, სატრანსპორტო, სასურსათო, ეკონომიკურ, სოციალურ, ფინანსურ თუ ეკოლოგიურ სივრცეს.

ზემოაღნიშნული კომპონენტები ერთმანეთთან მჭიდროდაა დაკავშირებული და რომელიმე ელემენტის მნიშვნელოვანი დასუსტება ან გაძლიერება, სხვა ელემენტებზეც ახდენს გავლენას. შავი ზღვის რეგიონი ერთმანეთთან აკავშირებს კასპიის ზღვის, ეგეოსის ზღვისა და ხმელთაშუა ზღვის აუზებს. ის არის ერთგვარი დერეფანი ერთი მხრივ ინდუსტრიულად განვითარებულ სტაბილურ ევროპასა და განვითარებად არასტაბილურ, თუმცა რესურსებით მდიდარ აზიას შორის. შესაბამისად, რეგიონს უმნიშვნელოვანესი როლი უკავია, როგორც სავაჭრო, აგრეთვე სატრანსპორტო თუ პოლიტიკური კუთხით.

საქართველოს ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაცია კონსტიტუციური ვალდებულებაა. საქართველოს კონსტიტუციის 78-ე მუხლში აღნიშნულია: „კონსტიტუციურმა ორგანოებმა თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში მიიღონ ყველა ზომა ევროპის კავშირისა და ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციაში საქართველოს სრული ინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად“ (საქართველოს კონსტიტუცია). ამასთან, საქართველოს ყველა სახელმწიფო დოკუმენტში ცალსახად აღნიშნულია, რომ ქვეყნის ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაცია, უმთავრესი პრიორიტეტია. ქართველ ხალხს მტკიცედ სჯერა, რომ ევროკავშირისა და ნატო-ს წევრობა საქართველოს უსაფრთხოების, განვითარებისა და კეთილდღეობის უზრუნველყოფის უმთავრესი გარანტია, რომელიც საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილის არჩევანს ეფუძნება.

საქართველო ჩართულია ევროპული და ევროატლანტიკური კოლექტიური უსაფრთხოების მშენებლობის პროცესში და აქტიურად მონაწილეობდა საერთაშორისო სამშვიდობო მისიებში და სამხედრო წვრთნებში. საქართველოსთვის შავი ზღვა არის ერთ-ერთი შეხების წერტილი ევროპასთან და ასევე, მნიშვნელოვანი სივრცეა უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. საქართველო ყოველწლიურად უფრო მეტ ყურადღებას უთმობს შავი ზღვის აუზს და რეგიონის უსაფრთხოებას, რაც კარგად ჩანს საქართველოს სახელმწიფო დოკუმენტებში, რომლებსაც ქვემოთ განვიხილავთ.

„საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია“ (საქართველო ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, 2011) პარლამენტმა 2011 წლის 23 დეკემბერს დაამტკიცა, რომელმაც 2005 წელს მიღებული კონცეფცია ჩაანაცვლა. დოკუმენტი განმარტავს, ფუნდამენტურ ეროვნულ ღირებულებებსა და ეროვნულ ინტერესებს, აყალიბებს ქვეყნის უსაფრთხო განვითარების ხედვას, განსაზღვრავს მის წინაშე არსებულ საფრთხეებს, რისკებსა და გამოწვევებს და ადგენს უსაფრთხოების პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს. ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის შესავალში აღნიშნულია, რომ რუსეთის ფედერაციის სამხედრო აგრესიამ გააუარესა კავკასიის რეგიონში და არა მხოლოდ, უსაფრთხოების გარემო. საქართველოსთვის უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს წარმოადგენს, რეგიონში მშვიდობის შენარჩუნება. დოკუმენტში ხაზგასმულია, რომ საქართველო ევროპული და ევროატლანტიკური სივრცის ნაწილია და შესაბამისად, მისი უსაფრთხოებისთვის მნიშვნელოვანია ევროპაში მიმდინარე ინტეგრაციული პროცესები, კერძოდ, ნატო-ს და ევროკავშირის აღმოსავლეთით გაფართოება. უსაფრთხოების კონცეფციაში განმარტებულია საქართველოს ეროვნული ინტერესები, სადაც აღნიშნულია, რომ საქართველოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე უშუალო გავლენას ახდენს ევროპაში, შავი ზღვის რეგიონსა და კავკასიაში მიმდინარე პროცესები. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია შუა აზიასა და ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე პროცესების გავლენაც, ხოლო ამ რეგიონებში სტაბილურობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნება და არსებული უთანხმოებების მშვიდობიანი მოგვარება, საქართველოსთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. სატრანზიტო ფუნქციის გაძლიერება, საქართველოს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს და აძლევს შესაძლებლობას, აქტიურად ჩაერთოს საერთაშორისო ენერგეტიკულ, სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო პროექტებში. ამასთან, დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფისთვის საქართველოს პრიორიტეტია ენერგო და სატრანსპორტო გზების დივერსიფიკაცია, ვინაიდან საქართველოს ენერგეტიკული პოტენციალის ზრდა დადებით გავლენას ახდენს, როგორც ქვეყნის უსაფრთხოებასა და ეკონომიკურ განვითარებაზე, ასევე მოქალაქეთა კეთილდღეობაზე.

დოკუმენტში ხაზგასმულია, რომ სამ უმნიშვნელოვანეს რეგიონულ ენერგეტიკულ პროექტს: ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენს, ბაქო-თბილისი-ერზერუმის და ბაქო – სუფსის გაზსადენებს არ გააჩნიათ მხოლოდ ეკონომიკური განზომილება, არამედ ზემოაღნიშნული პროექტები, მათი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ემსახურება რეგიონში სტაბილურობის განმტკიცებასაც. საქართველოს წინაშე არსებულ საფრთხეებზე, რისკებსა და გამოწვევებზე, აღნიშნულია, რომ საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის პრიორიტეტულია ქვეყნის ენერგო-დამოუკიდებლობის განმტკიცება, ხოლო ზემოაღნიშნულის მისაღწევად აუცილებელია ენერგომატარებლების დივერსიფიკაციის შენარჩუნება.

დასკვნა: შავი ზღვის რეგიონში ძალთა ბალანსის ცვლამ, ცალსახაა, რომ გააუარესა უსაფრთხოების გარემო და გაზარდა რეგიონში ახალი კონფლიქტების წარმოქმნის რისკი. შესაძლებელია ითქვას, რომ ყირიმის ნახევარკუნძულის ოკუპაციით, რუსეთის ფედერაციამ შავი ზღვის რეგიონში სტრატეგიული უპირატესობა მოიპოვა. აღსანიშნავია, რომ რუსეთის ფედერაციიდან მომდინარე საფრთხეების შეკავებას არაერთი აქტორი ცდილობს, თუმცა, ერთიანი ძლიერი სტრატეგია ან ხედვა ამ დრომდე არ არსებობს. მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირი და ნატო, რუსეთის დესტრუქციულ ქმედებებს საფრთხედ აღიქვამენ, შავი ზღვის რეგიონში რუსეთის პოზიციები იმდენად მძლავრია, რომ საჭიროა შავი ზღვის რეგიონში ახალი ფორმატის ჩამოყალიბება, რომელშიც ჩაერთვება რეგიონის ყველა სახელმწიფო. ასევე მნიშვნელოვანია გააქტიურდეს მსჯელობა, რათა დაისახოს ახალი გზები და მეთოდები, რუსული მხარის პოზიციების შესასუსტებლად.

რუსეთისა და თურქეთის მიერ შავი ზღვის აუზის სეკურიტიზაცია, გულისხმობს რეგიონის ჩაკეტვას, შესაბამისად, რეგიონულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები მსოფლიო პო-

ლიტიკისა და რეგიონული აქტორების პრიორიტეტულ საკითხებს შორისაა. რეგიონში მიმდინარე მოვლენების ფონზე, მნიშვნელოვანია, აქტიური მუშაობა წარიმართოს საქართველოს საზღვაო ინფრასტრუქტურის განვითარების კუთხით. პორტების განვითარება საქართველოს მისცემს შესაძლებლობას, შეასრულოს დასავლეთისა და აღმოსავლეთის დამაკავშირებელი „ჰაბის“ ფუნქცია. ცალსახაა, რომ შავი ზღვის რეგიონის მიმართ ინტერესი გაზრდილია, შესაბამისად საქართველოს, რეგიონში უსაფრთხოების განმტკიცების კუთხით, მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება.

საქართველოსა და უკრაინისათვის, შავი ზღვის რეგიონში არსებული გამოწვევები წარმოადგენს, როგორც საფრთხეს ეროვნული უსაფრთხოებისათვის, ასევე შესაძლებლობას, ევროატლანტიკურ სტრუქტურებთან თანამშრომლობის გაღრმავებისათვის.

საქართველო, როგორც შავი ზღვის რეგიონის ქვეყანა, რეგიონში წარმოდგენილია მცირე ტერიტორიებით, მოსახლეობის დაბალი რიცხოვნობით, მზარდი, თუმცა სუსტი ეკონომიკით, ოკუპირებული ტერიტორიებითა და მწირი სამხედრო რესურსით. მიუხედავად აღნიშნული მახასიათებლებისა საქართველოს გააჩნია პოტენციური დაიკავოს ღირსეული ადგილი შავი ზღვის რეგიონის ნევრ სახელმწიფოებთან ერთად და ზემოქმედება მოახდინოს შავი ზღვის რეგიონის უსაფრთხოების არქიტექტურაზე.

შავი ზღვის საკითხი, ქართულ პოლიტიკურ სივრცეში გააქტიურებულია, შესაბამისად მეტი ყურადღება ეთმობა რეგიონში მიმდინარე მოვლენებს. ამავე დროს, გამოკვეთილია რეგიონის გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა. შავი ზღვის რეგიონში ნატოს შემდგომი გაფართოება, არსებული საფრთხეებისა და გამოწვევების შესაკავებლად, ეფექტურ ნაბიჯად ჩაითვლებოდა.

Bibliography:

Buzan, B. (1998). *Security: A new framework for analysis*.

Cohen, S. B. (2003). *Geopolitics of the world system*. Rowman & Littlefield.

Doroshko, M., & Iuliia, T. (2021). Baltic–Black Sea Area as a Geopolitical Reality: Does It Exist? *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne* 1, 107-136.

Kayser, S., & Navy, C. (2021). *Geopolitics of the Black Sea*. Maritime security center of excellence.

Mackinder, H. J. (1962). *Democratic ideals and reality*. Diane Publishing.

Walt. (1985). Alliance formation and the balance of world power. *International security* 9, no. 4.

მაისაია, ვ. (2003). შავი ზღვის აუზის გეოსტრატეგიული ბალანსის პოლიტიკური ასპექტები. პარიზი: ქართულ-ევროპული ინსტიტუტი.

საქართველო ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია. (2011). მოპოვებული <https://mod.gov.ge/ge/page/70/saqartvelos-erovnuli-usaftrxoebis-koncepcia>-დან

სოციალურ და პოლიტიკურ ტერმინთა ლექსიკონი–ცნობარი. (2004).